

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВИНИКНЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ

Чорна Вікторія

Сучасні складні соціальні умови життя сприяють розвитку девіантної поведінки, і, на жаль, саме діти опиняються під найбільшим тиском. Вони є найбільш уразливими й незахищеними в суспільстві. Одним з ключових факторів, що спричиняють таку поведінку, є зміни в психіці дитини під час переходу від дитинства до дорослості. Цей період розвитку може бути важким для багатьох дітей, що, у поєднанні з негативними соціальними впливами, призводить до формування девіантних моделей поведінки. З огляду на це, однією з найактуальніших проблем сучасного суспільства, яка вимагає комплексного підходу від психологів, педагогів та соціальних працівників є девіантна поведінка дітей. Вона охоплює різноманітні прояви, від агресивних вчинків до порушень дисципліни та асоціальної поведінки. Девіантна поведінка (В. Нікуліна, Н. Токарева, Т. Федорченко, І. Шимко) заважає дитині адаптуватися до самостійного життя в майбутньому та становить загрозу для її життя і здоров'я, проявляючись у різних вчинках, таких як втечі, бійки та інші схожі ситуації.

Метою дослідження є дослідження основних факторів виникнення девіантної поведінки в дітей, що полягає в аналізі та визначенні причин, які впливають на формування соціально неприйнятної поведінки в дитячому середовищі.

Аналіз усіх причин виникнення девіантної поведінки неповнолітніх є надзвичайно складним завданням, оскільки ці причини можуть бути різноманітними та взаємопов'язаними. Проте можна виділити найбільш поширені фактори, які впливають на розвиток девіантної поведінки у підлітковому віці. Один з факторів виникнення девіантної поведінки школярів у сучасних умовах – це погіршення їхнього здоров'я та вживання психоактивних речовин. Погіршення стану здоров'я підлітків, що проявляється через хронічні хвороби, фізичну слабкість або загальну низьку фізичну активність, часто призводить до психологічних проблем, таких як депресія, тривожність чи низька самооцінка. Нездоровий спосіб життя, постійна втома та

погіршення загального самопочуття можуть сприяти ізоляції школярів від однолітків і розвитку негативних емоційних станів [3, с. 227].

Однією з головних причин девіантної поведінки дітей і підлітків є недостатнє або неправильне виховання дітей у сім'ї та в установах загальної освіти. Власне через неправильного виховання стається деформація мотиваційної та ціннісно-сислової сфери дитини, що стає причиною утворення негативних тенденцій в розвитку. В першу чергу значну роль відіграє сім'я та атмосфера в ній, поведінка батьків, їх виховання. Якщо батьки з дитинства не показували приклад цінностей, поняття наявних норм, заборон, то відповідно в майбутньому дитині буде важко пристосовуватися та орієнтуватися до норм суспільства. Недоліки виховання впливають на формування більш-менш стійких психологічних властивостей, які сприяють вчиненню ряду аморальних вчинків. Саме тому ризик прояву девіантної поведінки найвищий у дітей з неблагополучних сімей. Виявлено, що основними помилками в сімейному вихованні є: недостатнє позитивне спілкування батьків із дітьми, відсутність у дорослих чітких моральних принципів, організація сімейного життя, яка не сприяє розвитку моральних звичок у дітей, а також батьки не розуміють і не знають внутрішній світ своїх дітей. Крім того, недоброзичливе та грубе ставлення дорослих до дітей також є поширеною проблемою [1, с. 135].

Часто відхилення в поведінці дітей виникають через дії педагогів. Нетактовність, байдужість, несправедливість або жорстокість з боку вчителя можуть бути аморальними й протиправними, що значно впливає на психоемоційний стан учнів. Іноді через некваліфікованість або черствість педагога дитина може почати проявляти девіантну поведінку або навіть доходити до крайнощів, таких як самогубство. Така ситуація підкреслює важливість відповідального підходу до взаємодії з учнями. Спричинити різні розлади та відхилення в поведінці підлітка можуть такі ситуації педагогічного характеру [2, с. 25]:

- неспроможність упоратися з навчальним навантаженням;
- вороже ставлення вчителів;

- зміна шкільного колективу;
- неприйняття шкільним колективом.

Важливим фактором у сучасному суспільстві, що впливає на розвиток девіантної поведінки є негативний вплив засобів масової інформації та Інтернету. Демонстрація насильства на телебаченні, у мультфільмах, фільмах і програмах, практично щодня, зміцнює уявлення школярів про насильство як норму і спосіб вирішення конфліктів. Діти часто сприймають те, що бачать на екрані, як частину реальності, оскільки їхні здатності до осмислення, оцінки й розмежування фантазій та реальних ситуацій ще не повністю розвинені. Це може призвести до того, що школярі починають сприймати насильство не як проблему, а як спосіб досягнення мети або вираження емоцій, що своєю чергою сприяє розвитку девіантної поведінки [3, с. 233].

Отже, приходимо до висновку, що головними факторами, які впливають на виникнення девіантної поведінки в школярів, є проблеми зі здоров'ям, зокрема вживання психоактивних речовин, проблеми в сім'ї, негативний вплив асоціальних груп однолітків і підліткової субкультури, індивідуальні особливості. Неблагополучна сімейна атмосфера, конфлікти, низький рівень батьківської уваги або надмірна жорсткість у вихованні можуть значно впливати на поведінку дітей. Вплив оточення, напр., негативний вплив друзів або недостатня підтримка в соціальних інституціях, може сприяти формуванню девіантної поведінки. На основі цього дослідження варто розробляти комплексні підходи до профілактики, що включають підтримку сімей, соціальну інтеграцію, психологічну допомогу та контроль інформаційного простору.

Список використаних джерел

1. Нікуліна В. Р., Шимко І. М. Девіантна поведінка в підлітковому віці. *Актуальні питання соціально-педагогічної та початкової освіти: збірник наукових і науково-методичних праць* / Редкол. І. М. Шимко, І. О. Талаш. Вип. 5. Кривий Ріг: КДПУ, 2019. С. 134-138.
2. Токарева Н. М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу: монографія. Кривий Ріг, 2014. 312 с.
3. Федорченко Т. Є. Соціально-педагогічні детермінанти девіантної поведінки школярів. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2011. № 2 (15). С. 226-236.